

НОВИ САД - 1941 - У Смедереву се догодила страховита експлозија. У древну тврђаву Деспота Ђурђа немачке окупационе власти сместили су складиште оружја и муниције бивше југословенске војске, које је одлетело у ваздух у 14.14. Број жртава био је огроман, око 5000 људи. Пошто је био пазарни дан у граду се налазило мноштво света из околине а у станици поред саме тврђаве се у тренутку експлозије налазила композиција воза која је потпуно разорена. Сам град је страховито страдао, од 2393 куће тадашњег Смедерева само 25 је остало неоштећено. Недићева влада образовала је Комисију за обнову која је огромним напорима поступно обновила град, уз масован рад добровољаца из целе Србије. До 1943. град је обновљен. Узрок експлозије никада није расветљен.

Данас је среда, 5. јун. 2019.

1723 - Рођен је шкотски економиста Адам Смит, најпознатији представник енглеске класичне политичке економије уз Дејвида Рикарда, чија се теорија о подели рада у економској литератури сматра класичном. Намеравао је да изгради јединствен систем који би обухватио све људске делатности, али је написао само два рада - из етике "Теорију моралних осећања" и економско дело у пет књига "Истраживање о природи и узроцима богатства народа". Наглашавао је да у етици влада алтруизам, а у економији егоизам. Детаљно је приказао историју настанка новца, анализирао вредност и расподелу најамнине, профита и ренте, акумулацију капитала и разлику између

производног и непроизводног рада. Прихватио је и развио теорију радне вредности, али је за разлику од Рикарда сматрао да вредност робе одређује количина утрошеног односно потребног рада само у преткапиталистичкој привреди. Био је изразити присталица економског либерализма и противник меркантилизма, чему је посветио једну од пет књига "Богатства народа".

1819 - Рођен је енглески астроном и математичар Џон Кауч Адамс, професор Универзитета у Кембриџу, који је 1845, на основу неправилности у кретању Урана, први одредио путању и приближан положај до тада непознате планете Нептун. Откриће није благовремено објавио, па је слава за откриће Нептуна 1846. припала француском астроному Ирбену Леверјеу.

1826 - Умро је немачки композитор Карл Марија Фридрих Ернст фон Вебер, творац немачке романтичне опере. Компонувао је и оркестарске композиције, камерну музику, кантате, хорску музику. Водио је опере у Прагу и Дрездену, а радио је и у Лондону, где је умро. Дела: опере "Чаробни стрелац", "Еуријанте", "Рибецал" (недовршена), "Силвана", "Абу Хасан", "Оберон", концерти, "Концертни комад за клавир и оркестар", клавирски "Позив на игру", "Концертино за кларинет и оркестар".

1827 - Турске снаге су заузеле Акропољ и ушле у Атину.

1837 - Српски књаз Милош Обреновић поставио је прве економе (агрономи) чији је задатак био да саветују сељацима и настоје да сваки од њих засеје одређену количину пшенице, овса, јечма, кукуруза, кромпира.

1873 - Под притиском Британаца, султан Занзибара Саид бин Баргаш затворио је занзибарско тржиште робова.

1878 - Рођен је мексички револуционар Франсиско Панчо Виља, који је предводио сељачки покрет у Мексичкој револуцији од 1910. до 1917. Убили су га 1923. политички противници у месту Идалго дел Парал у мексичкој држави Чивава. Проглашен је 1966. за мексичког националног јунака.

1883 - Рођен је енглески економиста Џон Мајнард Кејнс, најзначајнији макроекономиста 20. века, који је показао да тржишни механизам не ствара аутоматски пуну запосленост и да је неопходна интервенција државе ради извлачења из незапослености и криза. Делом "Општа теорија запослености, камате и новца" уздрмао је традиционалну економску теорију. Остала дела: "Економска последица мира", "Расправа о новцу", "Ревизија мировног уговора", "Трактат о новчаној реформи", "Средства ка просперитету".

1898 - Рођен је шпански писац, музичар и сликар Федерико Гарсија Лорка, један од највећих лиричара 20. века. Његове песме писане су дубоко самосвојним језиком по форми блиском надреалистичком маниру. Назвали су га "андалузијски славуј" пошто је његово дело прожето духом и бојама шпанског југа. Вишеструко обдарен, био је омиљен за живота, а после трагичне смрти - стрељали су га франкисти 1936. у Виснару код Гранаде - постао је најчитанији светски песник. Дела: збирке песама "Цигански романсеро", "Песник у Њујорку", "Књига песама", "Песме", "Тамаритски диван", поема "Канте Хондо", тужбалица "Плач за Игнасијом Санћесом Мехијасом", драме "Лептирове чаролије", "Маријана Пинеда", "Чудесна обућарка", "Дон Кристобалово мало позориште", "Љубав дон Перлиплина", "Белисе у њиховом врту", "Доња Росита неудата", "Крвава свадба", "Јерма", "Дом Бернарда Албе".

1916 - Британски фелдмаршал ирског порекла Хорејшо Херберт Кичинер, министар војске Велике Британије у Првом светском рату, нестао је у мору, пошто је брод у ком се налазио, налетео на мину поред Оркнијских острва на северу Шкотске. Као командант британске војске у Египту угушио је 1898. судански устанак. У Бурском рату од 1899. до 1902. као врховни командант британских трупа безобзирно је пустошио заузету територију у Јужној Африци, што је изазвало талас критика у свету.

1928 - Рођен је енглески филмски и позоришни режисер Тони Ричардсон. Заслужан је за нове тенденције у режији у британском театру. Као филмски аутор близак је такозваном "слободном филму" почетка шездесетих 20. века, чија су преокупација биле социјалне теме. Успешно је адаптирао за филм књижевна дела. Филмови: "Осврни се у гневу", "Забављач", "Светилиште", "Укус меда", "Усамљеност тркача на дуге стазе", "Том Џонс" (Оскар), "Госпођица", "Морнар из Гибралтара", "Јуриш лаке коњице", "Хамлет", "Нед Кели".

1945 - Опумоћеници влада Совјетског Савеза, САД, Велике Британије и Француске потписали су у Берлину Декларацију о преузимању врховне команде над пораженом Немачком у Другом светском рату и њеној подели на четири окупационе зоне. Источну

зону преузела је совјетска армија, јужну и средњу област америчка, део средње области и северне делове британска, а француској армији припали су Баденска и Сарска област и мали мостобран на десној обали Рајне према Кобленцу. Берлин је подељен на четири административна дела којима су управљали савезнички генерали. На сличан начин подељене су окупационе зоне и у Аустрији и граду Бечу.

1947 - Државни секретар САД Џорџ Маршал саопштио је план о финансијској помоћи Европи разореној у Другом светском рату. "Маршаловим планом" обухваћено је 16 земаља, а укупна сума помоћи од 1948. до 1952. износила је 15 милијарди долара, од чега највише Великој Британији, Немачкој, Француској, Италији, Аустрији и Турској. План је уз економску имао и политичко-војну улогу - постао је један од битних елемената НАТО основаног 1949.

1954 - Умро је српски инжењер руског порекла Владимир Фармаковски, професор Београдског универзитета, члан Српске академије наука, први машински инжењер академик код нас. Објавио је више од 50 научних и стручних радова, углавном из области локомотива. Дела: "Прилог теорији истицања воде из реакционих турбина", "Промена стања у цилиндру парне машине за време пуњења цилиндра", "Распоред грејне површине локомотивског котла на пећ и цеви", "Прстенасти прегрејачи паре локомотивских котлова".

1965 - Стејт департмент је први пут јавно признао да копнене снаге САД учествују у борбама у Јужном Вијетнаму.

1967 - Почео је Шестодневни рат Израела с арапским земљама у којем су Египат, Сирија и Јордан до ногу потучени. Израел је заузео цео Јерусалим, западну обалу Јордана, стратешки важну Голанску висораван, појас Газе и читаво Синајско полуострво са обалом Суецког канала и богатим налазиштима нафте.

1968 - Америчког сенатора Роберта Кенедија, који је сутрадан подлегао повредама, у Лос Анђелесу је хицима из револвера смртно ранио Палестинац Сирхан Сирхан.

1972 - У Стокхолму је почела прва конференција Уједињених нација посвећена проблемима заштите и унапређења човекове околине. На предлог југословенске делегације, 5. јун је проглашен Светским даном човекове околине.

1975 - Суецки канал је поново отворен за међународни саобраћај, изузев за Израел, и бродови су прошли кроз њега први пут од Шестодневног рата 1967.

1980 - Умро је италијански политичар Ђорђо Амедола, један од оснивача модерне Италије, члан најужег руководства Комунистичке партије Италије. Осуђен је 1932. на пет година прогонства, које је провео у Тунису уређујући један антифашистички лист. С првацима осталих већих италијанских партија потписао је 1941. у Марсељу антифашистички пакт који је постао основа Комитета за национално ослобођење Италије у којем је био представник комуниста. Са Алесандром Пертинијем руководио је у Другом светском рату покретом отпора. Један је од идеолога еврокомунизма и поборник "историјског компромиса" комуниста и демократских снага. Дела: "Демократија у

Месођорну", "Радничка класа и демократски програм".

1993 - У Либерии је масакрирано 600 избеглица, за шта су оптужене владине снаге.

1995 - Син немачког ратног злочинца Адолфа Ајхмана изјавио је, прекинувши ћутање породице, да је вешање његовог оца у Израелу 1962. било оправдано, у светлу патњи које је изазвао као неимар нацистичког геноцида у Другом светском рату у којем је убијено шест милиона Јевреја.

1999 - Минобацачком ватром са територије Албаније на територију Србије убијено је петоро радника Здравственог центра у Призрену - једна жена и четири мушкарца - чије је возило погођено надомак села Планајеа у које су се упутили с циљем пружања хитне медицинске помоћи повређенима.

2000 - Председник Сједињених Америчких Држава Бил Клинтон се као први лидер неке од значајнијих западних земаља обратио посланицима руске Државне думе (Скупштине).

2002 - Исламски терориста самоубица убио је на северу Израела најмање 17 људи, укључујући 13 израелских војника.

2003. - У последњем извештају Савету безбедности Уједињених нација пре него што се повукао с функције шефа тима светске организације у Ираку, Ханс Бликс је саопштио да нису пронађени докази да је Ирак обновио програме за производњу оружја за масовно уништење.

2004 - Умро је амерички државник Роналд Реган, председник САД од 1981. до 1989, у младости филмски глумац. Као 40. амерички председник знатно је допринео окончању ере хладног рата са Совјетским Савезом.

2005 - Грађани Швајцарске су на два референдума прихватили приступање Шенгенском споразуму, којим су практично укинуте границе међу земљама чланицама Европске уније и обезбеђен слободан проток људи и робе. Тада је подржан и предлог закона о "регистрованом партнерству" хомосексуалних парова.

2006 - Скупштина Србије констатовала је да је Србија, на основу Уставне повеље, следбеник Државне заједнице СЦГ и да према томе наслеђује њен међународно правни субјективитет.

2006 - Са зграде Скупштине Србије скинута је застава државне заједнице СЦГ, пошто је претходно Скупштина усвојила одлуку о преузимању надлежности те Државне заједнице. На згради Скупштине Србије остале су две хералдичке верзије заставе Србије. Државна застава (с грбом), која се истиче на свим државним институцијама и друга такозвана народна застава (без грба). Уобичајено је да државе имају неколико верзија хералдичких решења заставе (као и грбова) - државна, народна, ратна, поморска, шефа државе, па је то тако и у случају Србије.

2008 - Уставни суд Турске одбио је да укине забрану ношења исламских марама на универзитету. Законске реформе које је кроз скупштину прогурала исламистичка "Партија правде и развоја" (АКП) - су неуставне - став је Уставног суда Турске. За такву одлуку суда гласало је девет судија док је двоје било против. Секуларне структуре у тој земљи сматрају да је владина одлука да дозволи ношење марама на универзитетима доказ да АКП настоји да у Турској уведе шеријатске законе.

(Танјуг)